

DEHB

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Belirtileri Olan Çocukların Değerlendirilmesi Nasıl Yapılır?

Bireylerde okul öncesi dönemden itibaren görülmeye başlayan DEHB'nin, tanısını kesinleştirecek bir test bulunmamaktadır. Bu nedenle DEHB'nin tanısının konulması çok yönlü değerlendirmeyi ve farklı bilgi kaynaklarının iş birliğini gerektirmektedir. Klinisyenin tanı araçları, ana baba çocuk görüşmesi, ana baba çocuk gözlemi, ebeveyn ve öğretmen davranış dereceleme ölçekleri, fiziksel ve nörolojik muayene, bilişsel testler, işitme ve görme testi gibi yaklaşımlardır. Çocuk-ergen ruh sağlığı ve hastalıkları kliniklerinde DEHB tanısı mevcut belirtilerin yaş ve zihinsel düzeye göre değerlendirilip çocuk psikiyatristleri tarafından tanı ölçütlerine göre konulmaktadır.

Tıbbi tanı; çocuk-ergen ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğinde konulurken, eğitsel tanı; tıbbi tanı dikkate alınarak, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki psiko-eğitsel değerlendirme sonuçlarına göre konulmaktadır.

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Geleceği Nasıldır?

Toplumda, bu sorunun yaş ilerledikçe kendiliğinden azalacağı ve geçeceğine ilişkin kanılar bulunmaktadır. Araştırmalar, bu sorunun gidişinin farklı kişilerde farklı seyirler gösterdiğini göstermektedir. Bu sorunu olan çocukların yaklaşık % 40'ında belirtilerin ileriki yaşlarda da devam ettiği belirlenmiştir. Etkili bir tedavi ve eğitim planı uygulanmadığında bu bireylerde yetişkin yaşamda hareketlilik azalmakta, huzursuzluk ve dikkat dağınıklığı ise aynı kalmaktadır.

DEHB TEDAVİSİ

İlaç tedavisi

Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik bozukluğu olan çocukların tedavi ve eğitiminde etkililiği kanıtlanmış ilaçlar kullanılmaktadır. Ancak bozukluğun tedavisinde tek başına ilaç kullanımı yeterli olmamaktadır. Bu nedenle bazı ilaçlar, davranış kontrolü dikkat toplama ve dikkatin kalitesini arttırmak için davranışsal yaklaşımla birlikte kullanılmaktadır.

Akademik Destek

DEHB olan çocuklar okul ortamında, dikkatsizlik aşırı hareketlilik özelliklerinden dolayı eğitimde hedef davranışları gerçekleştiremediği için sorun yaşamaktadırlar. Bu nedenle DEHB olan çocukların okulda yaşadıkları akademik güçlükler ve sergiledikleri sorunlu davranışlarla baş edebilmesi için özel eğitim ilke, yöntem ve tekniklerinin uygulanması gerekmektedir.

Bu broşür, DEHB konusunda bilgilendirmek ve farkındalık yaratmak amacıyla, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Eğitiminde Öğretmen El Kitabı'ndan faydalanılarak hazırlanmıştır. DEHB olan çocukların eğitimi konusunda daha ayrıntılı bilgi için gerekli desteği sağlayacak bu kitap incelenebilir.

Hiperaktivite belirtileri

- ✓ Yerde duramazlar
- ✓ Oturması gerektiği halde oturamazlar
- ✓ Sessiz sakin oyun oynamakta güçlük çekerler
- ✓ Yerli yersiz koşup tırmanırlar
- ✓ Çok konuşurlar
- ✓ Çoğu zaman sorulan soru tamamlanmadan cevabını yapıstırırlar
- ✓ Her zaman bir şeylerle uğraşırlar
- ✓ Sırasını beklemekte zorlanırlar
- ✓ Olaylara veya konuşmalara müdahale edip yarıda keserler

Dikkatsizlik belirtileri

- ✓ Yönergeleri başından sonuna kadar takip edemezler
- ✓ Dikkatlerini yaptığı işe veya oyuna vermekte zorlanırlar
- ✓ Evde veya okulda yapacağı işler ve aktiviteler için gereken malzemeleri kaybederler
- ✓ Siz konuşurken dinlemez gibi görünürler
- ✓ Detayları gözden kaçıırırlar
- ✓ Düzensiz görünürler
- ✓ Uzun süre zihinsel çaba gerektiren işleri yapmakta zorlanırlar ve bunlardan kaçınırlar
- ✓ Unutkandırlar
- ✓ İlgileri kolayca başka yönlere kayar

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE

BİRECİK REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Adres: Meydan Mah. Hastane cad. Eski Taş Bina
No:4 Birecik/ŞANLIURFA
Telefon: 0414 652 2687
974586@meb.k12.tr

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU (DEHB)

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), 7 yaşından önce başlayan ve bireyin gelişim düzeyine uygun olmayan, dikkati toplama ve sürdürme, aşırı hareketlilik ve ataklıkla karakterize yaşam boyu devam eden bir sorundur.

Bu sorun, gelişimsel olarak üç temel alanda problem oluşturmaktadır. Bunlar;

- Dikkat süresi kısalığı
- Kendini kontrol etmede güçlük çekme,
- Davranışlarda ya da düşüncelerde ataklık ve huzursuzluk görülmektedir.

Bu sorunu olan çocuklarda genelde dikkat problemlerine rastlanırken, bir kısmında da aşırı hareketlilik görülmektedir. Bu sorun;

- 1-) Aşırı hareketlilikle birlikte olan dikkat eksikliği (DEHB)
- 2-) Aşırı hareketlilik olmaksızın dikkat eksikliği bozukluğu (DEB) olarak ikiye ayrılmaktadır.

DEHB'in Temel Özellikleri Nelerdir?

• Dikkatsizlik

DEHB'in belirtileri bireyden bireye farklılık göstermesine rağmen, temelde sorunlar aynıdır. Bu çocukların yaş ve zeka düzeyine göre dikkat süreleri daha kısa olmaktadır. Dikkati, hem ilgili hem de ilgisiz uyarılar dağıtmaktadır. DEHB'de "dikkatin odaklanamaması" en sık karşılaşılan sorundur.

Bu sorunu olan çocuklar, uyarıların hepsini eşit düzeyde algılamaktadır. Bu nedenle belirli bir işle uğraşırken başka bir uyarıcı dikkatini kolayca dağıtmaktadır. Bu yüzden DEHB olan çocuklar yaptıkları işleri yarım bırakmakta ve uğraştığı etkinliği bitirmeden diğerine geçmektedir.

• Hiperaktivite (Aşırı Hareketlilik)

Aşırı hareketlilik sorunu olan çocuklar yaşitlarıyla karşılaştırıldığında, enerjileri hiç bitmeyecekmiş görünümündedirler. Keyfi ve amaçsız davranışlarını, bitmek tükenmek bilmeyen bir enerjiyle sürdürürler. Bu çocuklar her zaman düz duvara tırmanır gibi hareket eder ve dağınık, dökük saçık bir görünüm sergilerler. Bu durum çoğu zaman anne-babaları ve öğretmenleri çaresizliğe sürüklemektedir.

Hiperaktif çocuklar, yaşitlarına göre daha hareketlidirler. Ataklık biçimde sergilenen bu hareketlik bir amaca yönelik değildir. Bu davranışlar çocuk ve çevresi için sorun oluşturmaktadır.

Hiperaktivite; çocuğun hareketlerini kontrol etmesi gereken yapılandırılmış ortama (kreş, anaokulu ya da okul gibi) girene kadar çok fazla sorun oluşturmamaktadır. Öğretmenlerin, çocuğun akranlarından belirgin derecede farklı olan aşırı hareketlilik sergileyen davranışlarını gözlemlemesi sonucu bunu fark etmektedirler.

Bu çocuklar sessiz ve hareketsiz olunması (okuma veya uyku zamanı gibi) gereken etkinliklerde sorun yaşamaktadırlar. Çocukların sınıf içerisindeki hareketli davranışları göz ardı edilemeyecek kadar problem oluşturabilmektedir.

• Ataklık/Dürtüsellik

Ataklık/dürtüsellik, bireyin kendini kontrol etmede sorun yaşaması ve sonunu düşünmeden harekete geçmesidir. Bu çocuklar; aktif, kendiliğinden hareket eden, canlı ve doğal, kontrolsüz, dağınık, aceleci, isteklerini erteleyemeyen, sohbet sırasında söz kesen, düşündüğünü hemen yapan, aklına geleni geldiği anda söyleyen, sırasını beklemekte güçlük çeken ve plansız bireyler olarak tanımlanırlar. Bu çocukları disipline etmek zordur ve iyi dinlemedikleri için ne istendiğini de bilmezler.

Flick(1998), Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun temel özelliklerinin yanı sıra çocuklarda farklı derecelerde düzensizlik, sosyal becerilerde yetersizlik, saldırgan davranışlar, olumsuz benlik algısı, uyarım arama davranışı, dalgalılık/uyku hali, koordinasyon güçlükleri, bellek sorunları, takılı düşünme ve tutarsızlık görüldüğünü belirtmektedir.

*Hatırlatma:*Bunlar sadece ip uçlarıdır. Kendi kendinize dikkatsizlik veya hiperaktif teşhisi koyup "kızımda/oğlumda dikkat bozukluğu var" demek kesinlikle yanlış bir yaklaşımdır

DEHB 'in Nedenleri Nelerdir?

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu nedenleri tam olarak bilinmemektedir. Başka bozukluklarda çok sık olarak birliktelik gösterir. DEHB'in ortaya çıkmasında; hem psiko-sosyal hem de biyolojik ve genetik etkenlerin rol oynadığı düşünülmektedir.

Psiko-sosyal Etmenler

- İlk çocukluk dönemindeki eğitim hataları,
- Aşırı beklenti (çocuktan yapabileceğinden fazlasını bekleme)
- Korkulu olma,
- Az ya da yanlış motivasyon,
- Gelişim krizleri,
- Olumsuz yaşam şartları,

Biyolojik ve Genetik Etmenler

- Beyin zedelenmesi,
- Genetik etmenler,
- Beyindeki yapısal ve işlevsel anormallikler,
- Biyokimyasal değişimler,
- Merkezi sinir sistemindeki yapısal ve işlevsel bozukluklar.

